

14460

UPPLAND

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK

UPPSALA

Landsmålsarkivet

Bladini, Georg.

Öfverlämnade samlingar rör. uppl. folkemusik.

:1 Folkemusik 2 H. fol.

:2 De uppländska spelmusikörningarna 1912.

8 H. st. 43

samt 1 brev L. Bladini d. 25/7 40.

och 1 skrivelse fr. J. Widegren d. 25/10 40 = 1 H. fol. (unskyld).

Till

Uplands Nation

U p p s a l a .

Härmed överlämnas för att införlivas med Nationens folkmu-
siksarkiv i Universitetsbibliotekets folkmålsavdelning några an-
teckningar av framlidne Kamreraren Georg Bladini, Strängnäs, (förut
vid Svartsjö) angående

1:o) Folkmusik.

2:o) De uppländska spelmanstävlingarna år 1912.

Stockholm den 25 oktober 1940.

Karl J. Widegren
Upl.

Gröteborg den 25 juli 1940.

Broder! (Juan Vialacqua)

Hittade bland pas konsulaten-
skap utrygde anteckningar om
spelmanstävlingar. Kan ske in-
tressera det dig att läsa dem.
Pa skiver ju i matsals till mig
en skänkskrift, som är synnerligen
lästligt. Du får dyligast öra
manuset efter granskning.
Kan ske är det ej mera värdt
i dem än att de få gå i gyllens-
priser efter genomläsning.
Hälsningar. I kär
Truus

L. Baldini

Om spelmanstävlingarna i Uppsala den 23-25 aug. 1912.

En vändelse i väst land har genomgått Sverige i många riktningar sedan år 1905 och ett utslag däraf äro helt isst spelmanstävlingarna och landskapstingen. Den största och betydelsefullaste är helt isst

~~taftingen i Uppsala i dessa år~~
den nyss avslutade täftingen i Uppsala, både med afse på deltagarnes antal erf. uppgift 157, mängden af olika instrument (fiol. nyckelharpa, klarinet, harmonikon, flöjt) samt den musik som där framfördes. Förste pristagaren i fiolspel var såvälles framstående både som spelman och kompositör. och lutt jämförlij med många utländska artist, ~~och hans~~ ^{han} ~~er~~ ^{er} trots okunnighet i noter och komponeringslagar. Visserligen måste pågas om festsalet deltagare att salongsmusik presterade de icke, och raspaude toner anses hördes under deras försök att framhålla mesta möjliga ljud ur i regel små medelmätiga, even klene instrument, men man får hålla i minne att bondspelmännens musik är nästan uteslutande afrod till dansmusik deras dygd är att höras kraftigt och machera takten väl till dansen och förin den sympunkten var den mesta musiken förhåfflij. Rytmen och fart var

det, och ofta påg man de yngre åkornes attlar röra sig i takt till musiken och en ~~en~~ ^{en} flät tydlij stampning med fötterna hördes både blott från spelaren utan öfven från åkornarne, leledagaude dansmelodierna. Åkornarnes intresse märktes och de ~~de~~ ^{de} yttrade sig och i ~~intensiva~~ ^{intensiva} handklappingar efter nästan varje försök till styrke. Det var ända svensk musik, som hördes och många gång kom hjärtat att klappa fötare. Man "kände" att det var musik.

Resande från aflågsna öar, is. fr. Stockholm hade infunnit sig och man såg på deras ~~talande~~ ^{uttrycksfulla} ~~ambition~~ ^{ambition} att de icke kände sig besvikna. Skade att täfting och kottverllökarerna i Byplands nationspal och förelisningsalen X i aulen voro ~~för~~ ^{för} små. Den förtämda lokalen var under hela tiden täftingarna nägingo ständigt fylld till sist plats och sårdhildt vid anspeu på fiol var salen öfverfull. Men så hade man då abra de bästa fiolspelarne som där täftade. Mycket karaktaristiska till utsenget voro festsalet spelare isynnerhet de äldre. En liten gubbe i hvit helshagg stumade sig på synnerligen rödlij kropp som macherade takten icke blott med stampning med föten, något som id utmärkande för många dansspeltare utan öfven genom rörelser med hela kroppen. Specielt var hans idelija nickande med hufvudet jämte isora ljud som skulle föreställa sång och om ~~svagt~~ ^{svagt} ~~bevidsagade~~ ^{bevidsagade} hans spel verkade ~~by~~ ^{by} lustigt. Förnästa rödlijets ~~ministern~~ ^{ministern} var Per Persson

STOCKHOLMS HARTZOLJEFÄRGS-FABRIK

STOCKHOLM

Rikstelefon:
91 86

Telegrafadress:
HARTZOLJEFÄRG

Fabrik för:
FÄRDIGLAGADE
MÅLAREFÄRGER
alla slag
HARTZOLJEFÄRGER
OLJE-LIMFÄRGER
SLAMFÄRGER

Torra och ångrifna i Linolja
s. k. Nya Engelska Målarfärger
eller
Mineralfärger

Olje- Lack- & Spritfernissor
Siccativ & Xerotine

Bright Varnish, Black varnish
ASFALTTJÄRA

Kreosotolja, Kreosottjära,
Takfärger
för Papp- och Spåntak.

CARBOLINEUM

Stockholm den 21 Augusti 1912.
Skeppsbron 28.

Svartsjö Tvångsarbetsanstalt, Kamrerarekontoret,

Svartsjö.

Härmed hafva vi nöjet erkänna emottagandet
af ärade skrifvelsen af 20 dennes inneslutande

Kr. 2:-- uti postanvisning
för hvilket belopp vi tacksamt godtskrifvit Edert
v. konto.

Fakturan återgår härjämte behörigen kvitterad.

Alltid med nöje emotseende Edra v.order,
hafva vi äran teckna

Högaktningsfullt

Stockholms Hartzoljefärgs-Fabrik

1 Faktura.

Mentor en ättis-ärg gubbe, som tydligen i all sin tid varit en
 rolighetsminister af första ordningen och redan vid framträdande
 väckte han publikens jubel, med sin ~~stolta~~ ^{stolta} grägröns katost, infallna
^{taudies} ^{under spelet} ^{nuon}, som syntes iverligen snappa efter luft och sin kolossala krumbojta
 näsa. Han visade också att under spelet än visa sig en face än i profil
 för att man riktigt skulle se hur lögligt vanskaplig han var. Åtskilliga
 tricks för att knipa applåder försummade han t. ex. att låtsas inte
 kunna för fram en tongång och så i istika stampa i golvet eller att
 upprepa i basen en omedelbart förut spelad tongång i högre läge
 men tapra bort sista tonen o. s. v. Mycket riktigt väckte han
 åskådarnes - åkerarnes jubel, varje gång han uppträdde. Men
 rätt betänkt var det något långt hemskt att ^{se} en gubbe tydligen
 stå ende på grärens brädd, så stä och ~~stän~~ ^{stän} åthäpa sig för
 publiken. Och å andra sidan var det underbart huru bra gubben

o Kom så härter hans ordunderliga sätt att hålla fiolen, nämligen
 mot ~~den~~ ^{såluna} högra axeln, ^{hufvudet} ^{nästans} ^{vollom} ^{af fiolen} och så struken om under sin gång upp och ned, ständigt
 var i fara att än peta omöns gubbens näsa, än peta ut en öga, så
 att gubben oöfjant ryckte hufvudet tillbaka för att undvika faran.
 Ja man måste ha sett det för att först förstå huru konstigt det
 tog sig ut, speciellt med stråkens iverliga anfall mot gubbens näsa
 och ögon.

Spelade de snabbaste löpningarna, med rena väl skilda toner, med
 öfvergångar mellan öar och moll, hvilken känsla han kunde inlägga

J. M. Willigren

3
i sitt spel och huru outtömligt hans föräd på melodier
var, om man dock stundom ^{undrade} huruvida inte gubben blandade
ihop sina stycken och ^{smelte} lätte af varje i en lyfelig blandning. En
annan egenskap var att när gubben kom åt att spela vilje han
rent sluta, han ryöt gämf af sitt spel och stundom när han då
ämbliques tyckte sig ha spelt nog sade han "tack så mycket" och
staplade ned från estraden. Ett stort original var gubben.
En annan egendomlig jättesel var ynglingen ^{som} med sleppa ~~ovriga~~
drag, sló blick ovorlig kropp drog sin stråke upp och ned öfver
strängarna i långa drag utan att någon sin lyfta den och därmed
förmedlade ~~och~~ andra lyfliga stycken ^{fullt} rent originala. En utövning
som bjöts spela i oktober månad förra året, spelade icke
illa, man höll pekfingeret bakom sadeln för att förmodligen för
att fiolen icke skulle glida ned, och fingerade på strängarna med de
tre ärenstaende. Det var beundransvärdt att kunna prestera så
mycket med sådan ~~det~~ fingersdanning och bra illa att icke någon
kunde ~~se~~ ^{gämf} honom någon teknisk undervisning. Han hade naturligt
tagit sig till att spela på egen hand helt och hållet. En annan
spelare beagnade icke ringfingeret utan åkte med till fingeret vid
behof och kunde ändå spela riktigt snabba lejrningar med klara
rena toner. Det var knappt mer än två spelare som kunde
misstänkas ha fått metodisk ^{undervisning} för någon specialister i konsten.
Och de musik för nu i allmänhet presterades. Om denna har afpröfvade

Nº 131.

Valslimmadt

Concept, Extra fin.

345 × 420 m.m. 5,3 kg. pr ris

om 500 ark.

musikkännare redan utredningar lemnats, hvaraf framgår i Uppland
 förekommer icke den rikedom på arter af musik eller skiftning i melodier
 som t. ex. ^{antärfas i} Dalarna, Norrland, Värmland. ~~och~~ Dessa bekräftades vid denna
 spelmanstäffan. Enkla tongångar i tercer upp och ned oftast i mått 2 à 2½
 oktaver, än sammanbrukna, än ^{och oftast} skarpt skilda genom stråkens förändr. upp och
 ned t. o. m. i de snabbaste löpningarna i seltändlar. Mest hörs gammalvals i
 ständlar och s. k. Nambo båda i ättändlar, dock så en gånglat eller
 s. k. brödpolska. Hundom höres väl melodier i moll, och blandningar
 d. v. s. egendomliga övergångar mellan dur och moll, men då misstänkte
 jag alltid att dessa voro af frammande ursprung, sannolikt från de
 angrensande landskapen, Dalarna och Helsoingland, hvilka båda landskap
 utmärker sig för melodiska stycken, sannolikt bevarade från gamla
 tider. Ha sådana stycken för varit i bruk i Uppland torde de
 nu ~~äro~~ vara till största delen försvunna, och som icke öfverensstamma
 med folklynnets, som vill ha glada enkla lätfattliga melodier.
 Utomordentligt sällra och karaktäristiska melodier framkommo dock
 isynnerhet förste pristagaren i fiöls spel hade en rätt tillg. repertoar,
 och andre pristagaren i klarinet hade en vallåt som var häfningsfull
 och stanningsfull. Sannolikt voro dessa stycken från Dalarna. De
 stände på väl öfverens med hvad ^{i musikhög} man hört från detta landskap.
 Den förut omtämda gubben med det roliga hufvudet hade en vals och en polska
 med oanständ fiöl och knäppningar på lösa strängar, som verkade folklyfnad och orolig, men
 icke voro på värdigt utför. En lekande hade och skenlo på sin repertoar och från
 Värmland ^{och Dalarna} har lekande framförts. Skollärare Frisell ^{1^o pristagare vid en spelmanstäffan i} från Dalarna framförde
 en sådan melodi i Stockholm för några år sedan, och kallade den brödske-
 lat eller något dylikt. Vid universitetet i Upsala fanns förj. annat
 än dansmusik. ~~Det var~~ Det bevis på hvarlät musiken användes på landet.
 Om det för Uppland egendomliga musikinstrumentet nyckelharp skall
 och några ord sägas. Det är ju egendomligt med dess många ständ
 strängar men högre musikaliskt värde äger den icke. Tonerna äro s

57
det ständiga raslet, bullret vid tangenternas medtryckande stiv för nyckel.
Men musiken låter dock festlig. Jag vill erinra om mungamarschen
som först blef känd i vidare kretsar vid spelmanstäfningarna i Vårholm
och sedan i tryck gick ut och glädde alla musikvänner. Denna
marsch framkom äfven en. skru i något olika form och väckte bifall.

Resultatet af spelmanstävlingarna har helt värt blifvit det äsystas,
från för aut att bringa fiolspelet till heders efter det lågervall
blivari det såhär a ena sidan genom religiösa frimodigheten och
fiolspel som syndigt ss. för stund till dans och ty ät följande syndigt
leprne, a andra sidan genom det mer o mer spridda dragspelet,
som genom sin lätthet att lära och den kraftiga markeringen af
taktien och i alle kraftiga ton, bäst än fiolen ägnar sig för
dansmusik. Det ² andra lilla värtigt resultatet af Spelmanstävlingarna
har att vunnits: att för reda på de gamla spelmannen
och deras från äldre tider som traditionen bevarade gamla
melodier ~~helt~~ gedigna svenska melodier som nu
genom upptecknare i alla landändar bevaras för eftervärlden.

Den nyare yttliga ofta från operer och ^{och repertoaren} repertoaren ^{lämnade}
repertoaren som det mer vinner terräng ^{långt ut till de gamla}
karaktäristiska melodiska låtar, som för ^{vara vanliga och som fördras}
mer teknik än hvad nutidens ungdom icke ^{eller på vis till till att öfva in} lagga sig vinn om.

icke underligt för öfrigt. Desamma hvilken heder dessa gamla fiolspelare
ätujöte för i tiden. Man ackorade också och närvar i för sig om
deras bitade vis brock. etc. Skentade dem med skjuta länge dagar
och ledade dem på alle sätt. Själva hölls också spelmannen sin
konst högt ättas och spredt nog själva ut, rykten om att ha lärt sin
konst på övernaturligt sätt. Lilla konstnärerna och upplera i de gamla
musik är så koniskt och träffande uttryckt i Södermans bondbröllof:
"rätt på alla fyra stängarna en drill, så det ingen kan på bener kan stå still".

Till sist några ord ang. anordnandet ^{af} och prisfördelningen vid spelmanns-
taflingarna.

Nära först bör tillräckligt stora lokaler skaffas. Saker-
ligen fingo många, som tänkt vara, vända på, öfverrädda af trängseln, isynnerhet
på Upplands nation, hvars sal ständigt nästan från början var öfverfull. Värst var
det då vid onspellet med fidspelarna, då alla gångar ö t.o.m. ytterrummen
voro fulla, likaledes visade sig lärosalen & i aulan för liten, vid båda
konserterna då, liksom läroverkets stora sal aldrig var fylld, förmodligen
emedan man var länge bort belägen i utkanten af staden. Men om dock i
akustiskt hänseende betydligt bättre än de öfriga lokalerna. Vidare bör
ses till att icke ^{flera} olika konserter pågå samtidigt samt i intet
fall tiden väljes så att t. ex. middagsmat icke kan bekommas.

I ett par fall pågingo 2 konserter samtidigt eller nästan
samtidigt, ~~men~~ hvarigenom många hindrades närvara på båda
konserterna. Skall gärna flera konserter om dagen men
aldrig två samtidigt.

I prisfördelningen var från början det stora felet begånget, att
mer än tredjedelen af prisanslaget annonserats att utgå till
de första pristagarna. Det blef sålunda föga kvar till pris
åt de öfriga. Hertil kom att skänkta värdeföremål också
enligt gifvarnes bestäm föreskrift skulle lemnas åt öfverens
första pristagarna. Det hopades på dessa. När man då besinnar,
1) att en så stor hop spelmann samlat i tanke har och en att på sig
ett pris, (eljes hade väl ingen kommit), och betalt resekostnader kunde
rätt kunnbara i deras ställning (emast hemresan betaldas af taflings-
kommittén) 2) att bland en så stor mängd deltagare en god
del var jämnspelt och bland prisdomarne t.o.m. tockan uppstod
om hvem som skulle utses till första pristagare i fidspelet

8
och att vid utseende af andra tredje o.s.v. pristagare spelt-
ningarna blef allt större, i det hvar och en förordade sin
favorit. ~~3) att första priset tog mer än en tredjedel~~
~~af pristpenningarna under det att 1. & bländ fiolspelarna,~~
~~men än tredjedelen var nästan jämt lika berättigade till~~
pris, så inses här isa det är stället, och hur missbelatna
spelmannen måste vara, som nej så godt kunde bedöma
hvarandras prestationer och hur förvåna allmänheten lika-
så måste bli öfver, att den och den som spelte så bra
inte fick något pris. Särskildt måtte det väl vara
orättvist, att förste pristagaren får kontant 50 kr. och en
pokal vardt kanske 100 kronor och 6te man, föga sämre
för 3 kronor till pris. om 3 kr (kan ens) kallas ett pris.

En hel mängd spelmän tjänstgjorde dessutom vid kon-
serterna utan betalning, och skaffade kommittén inkomster,
i hopp att de som goda spelmän skulle få gods pris. ss
ersättning härfor. Somliga fågo intet, flertalet måles 3 kronor
i pristpeningar.

Det gatta om Annonsera gåra om höga pris om pristpen-
ningarna är obegränsade, men ejes lät bli. och lemnat
afgörandet till en prisnämnd, som kan taga hänsyn till dels
deltagarnes antal och prisdomarnes uppgift om prisvärda,
dels och skänkte både kontanta medel och värdepremier.

Det är inte rättvist att tusdela en ett högt belopp och en annan
fåga sämre (så godt som intet).

I denna spelmannstiffran med cirka 160 deltagare var också den
samman om stod till prisnämndens förfogande, 400 kr. anveles för
uten, och hade ha upphjälpts med inkomsten af konserterna
som kommo till stånd endast genom spelmannens medverkan